

Fantasme

Zețarul bătrân întinde mâna la casetele lui în care literele dorm descompuse – așteptând duhul care să le agite, să le întrupeze în forma cea mai organică și mai viabilă, rezistentă în timp...

Măreția trezirii din somnul lor prefăcut depinde de un singur om. De talentul, de îndrăzneala și de conștiința celui ce așterne cuvântul pe hârtie.

Zețarul își ferește mâna murdară, și din tot ce pare necurat, cerneala imprimeriei pare cel mai curat lucru. El își ferește palma pe care are tatuat un nume.

Scris pe o piele de om numele acesta va rezista până la moarte.

Așa și destinul cuvântului de pe hârtie.

El pare potrivit până treci – Pragul.

*

Fantasticul intră în real și Realul în fantastic. Nu se mai știe precis ce se poate imagina în această neverosimilă mișcare a cunoașterii, din ce în ce mai accelerată, de suprapunere a *Realului* peste *Ireal* și invers. Sensurile nu mai contează.

Probabil, conștiința noastră nu-i pregătită încă să admită procesul de contopire a celor două straturi mari ale cunoașterii, – Realitatea și Mitul.

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
Gramatică și sentiment	7
Retorica latină	9
Intellego – Înțelegere	11
A sugera, – „a pune dedesubt”	13
Fantasme	15
„16 iunie 1904”	18
Conduita oglinzii, ca naivitate	22
Scrisul și muzica	25
Marele ascultător	28
Dialogul epistolar	30
Lingvistică în Epoca de piatră	32
Culesul	35
Nefăcutul	37
18,24 h – 14 IX 1969, figura 21	40
Greierile și furnica	42
Patul lui Procust	44
„Lumea din primenele nu se mai deșteaptă...”	46
Die Zauberflöte	49
Oltenia euforică	51
Avertismentul rabinului	54
Uraganul Luther	56

Londonzele	59
La „Merton College”	61
Corbul domesticit	63
Prudență și îndrăzneală	65
Înălțarea zmeielor și Închiderea	67
Paradă chinuită	69
Periferie londoneză	71
Notificări	75
Către unii cititori – notificare	77
Noul prieten	79
Spre Kamceatka	82
Buharest, da-ai, da-ai... ..	84
Ce se întâmplă, revolution ?... ..	86
Spre Puškina	89
Oceanul... oceanul!... ..	91
Mitingul literar	93
Criza... culturii	95
Aici manuscrisul se întrerupe... ..	98
Din marile procese ale istoriei	101
Ecaterina a doua cea mare a Rusiei, o mică prințesă germană obscură, predestinată... ..	103
O lutherană în lumea slavă	106
Diderot invitat la Petersburg	109
Ilumiștii și marii favoriți	112
Maria-Antoaneta sau indulgența istoriei	115
Nefericirea unei regine	118
La întâmplare	123
Linia a cincea... (1968)	125
Depersonalizarea, armă de apărare	128
Mijloacele de comunicare	131
Manole, constructorul de himere	133
Scriitoricești	137
Londra,... Paris,... Madrid.....	139

LUVRU-Secția egipteană	141
Cotoiul Ionică	143
La eschimoși	145
Înainte de 1789.....	147
Potriviți	149
Moș Ipsilon, arhivarul	152
Un critic pornit.....	156
Înfruntarea de la 1189	159
Povestea Cortinei de fier	162
Ce le-ar spune maica.....	164
„Ce-am avut și ce-am pierdut... ”	166
Sindromul de strivire	169
„Un artist face mii de secole”	171
Vechiul Testament ca proză.....	173
Tunul-tribunal	175
Fiecare cu fixul lui	177
Ca mângâiere, ar fi o mângâiere	179
Pe strada Toamnei.....	181
Onor unei năluci	183
Lingura de argint	185
Departa în urmă.....	188
Note, contra-note	191
Maxime și minime	194
La San Giovanni in Laterano.....	197
Deasupra îngerilor.....	199
Poeți și întâmplări cu poeți	201
Momente cu Nichita	203
Pasărea timpurie	206
Măsura Câmpiei române	208
Blaga la Urziceni	211
Spiritul bucureștean (1964)	214
Sisif la Văleni	216
Sibiul și cerchiștii	219
Arta portretului	222
Balada lui Argineanu	225
Și nu era decât la 1800.....	228

Vocea de la miezãnoapte	231
Fortuna, Anankè	233
Nu cu orice preț... ..	235
A doua bătălie crâncenă de pe strada 52	238
Paradoxul lui Ahile	240
„Lixandru Machidon”	243
Bolidul siberian	245
Cu Sadoveanu la Akalay	247
Albina impertinentă	250
Cenzorul invizibil	252
Cu Omicron prin rai... ..	255
Drept încheiere	258

Larbaud, cu care a purta o corespondență susținută, printre atâtea alte personalități, după cum se vede în volumul *Correspondence* a lui Joyce tradus de temeinicul cunoscător al operei lui James Joyce, criticul Radu Lupan, și apărută la Editura Univers în 1984.

Pentru cititorul român, obișnuit cu literatura de tip tradițional, este bine să parcurgă această corespondență, deseori explicând tehnicile folosite în romanul cel nou, practicând o secțiune adâncă în toate straturile culturii universale, în paralelisme greu de imaginat și cu o enciclopedică măsură a cuvintelor, nu numai ale limbii engleze academice, populare, vorbite, argotice, slanguri etc, cât ale întregului arsenal filologic.

Vom reproduce, spre edificare, una din epistole adresată lui Carlo Linati la 21 septembrie 1920. (Traducere Radu Lupan.)

„Stimate d-le Linati,... Cred că ținând seama de enormul volum și de enorma complexitate a de trei ori blestematului meu roman, ar fi mai bine să vă trimit un fel de sumar-cheie, schelet-schemă (numai pentru folosința dvs. personală).

...E un poem epic a două rase (israelită-irlandeză) și în același timp un ciclu al trupului omenesc (J.J. a făcut medicina, n.n.) și totdeodată o istorie a unei zile. Personajul Ulise m-a fascinat când eram copil... De șapte ani lucrez la această carte – naiba s-o ia! E de asemeni un fel de enciclopedie. Intenția mea e să transpun mitul (Odiseei, n.n.)... *sub specie temporis nostri*. Fiecare aventură, adică fiecare ceas, fiecare organ, fiecare artă fiind interconectate, interrelaționate în schema structurală a întregului, trebuie nu numai să determine, dar să și creeze propria sa tehnică. Fiecare aventură este, ca să spunem așa, o persoană deși e compusă din mai multe persoane...

Nici un tipograf englez nu a vrut să publice vreun cuvânt din roman. În America revista a fost interzisă de patru ori.

Probabil că ea, deprinsă de mult să taie în două, să distingă adevărul de fals, viața de moarte, binele de rău, creează acea listă maniacă de dicotomii.

Probabil că, conștiința umană refuză realitatea de a numi un lucru prin altul, de a spune alb când vede negru, ori, – a treia oară, invers, – deși niciodată albul nu-i perfect alb și negrul negru, decât teoretic.

„Vremea distingerilor a trecut” – sunt primele cuvinte ale introducerii la „Conceptul angoasei” de Søren Kierkegaard.

Cum spunea în ardoarea sa danezul, „elevul angoasei” care vede în aceste din urmă o contopire mistică a angoaselor – așa cum și Rilke spunea că oamenii „despart” prea mult față de îngeri, care, dimpotrivă, se silesc să adune totul la un loc

Ce rămâne era totuși o referință la „înțeleptul simplității”, care își rezerva o ultimă distincție între ce era de înțeles și ce nu era de înțeles.

*

O femeie gătea, și în pragul bucătăriei a apărut deodată ceva nemaivăzut cu gura mare, cu ochii foarte strălucitori. Folclorul anunțase de mult evenimentul. Închipuiți-vă: O ființă căreia îi dai bună ziua, dar nu răspunde la bună ziua, nu știe ce-i aia bună ziua...

Povestea este culeasă din țara Maramureșului cu a lui cocaserie bruegeliană, – un tablou de groază la care îți vine să mori de râs...

Relatarea are stilul unei rubrici de fapt divers.

„Am purs Marșara o oale de mâncare pe foc. Nu de mult. O hi vreo cinșpe ani. Ș-o am fiert ș-o am pus pe fereastră să se răcească. Ș-atunci a fost mare noaptea. Dacă am dus oala, o și ghinit Marțolea. Io am gândit că-i femeia

mea că o ghinit de la Satu Mare. Am ghinit la ușă să deschid, și cu sila – să se bage. Mi-am adus aminte cum că era ea, Marțolea... Femeia era neagră și legată la cap. Io Marț sara nu cos, nu torc, nu țăs, ne temem c-o veni Marțolea.

O ghinit la o fimeii din sat, – o hiert cămeși. Barbatu-i durnia în pat. Marțolea a dzis că o a pune și pe ea în ciubăr și a o hierbe.

Și-o dzis fimeia: „Scoală Vasile ș-o... pe Marțolea.

Și ea s-o dus. Numai cu aste vorbe o poți scoate, cu altele nu poți.

Probabil că *Angoasa* (Marțolea) este o femeie stearpă fără bărbat care urăște viața...

Probabil că Vasile gata să iasă de sub cojoc la chemarea nevastei și s-o... pe Marțolea e viața cea mai obișnuită...

Probabil că sub cuvântul acela obișnuit, dar aici fantastic...

„16 iunie 1904”

„Este dimineață. Într-unul din turnurile înălțate pentru apărarea Dublinului, Stephen Dedalus trage cu urechea distrat la improvizațiile tunătoare ale prietenului său, Mulligan... De cuvintele lui se agață plutind firele de lână ale unui motiv al covorului. Orele trec și o dată cu ele un alt desen al covorului începe un alt motiv...”

Tot astfel, Léopold Bloom, agent de publicitate, se pregătește de o nouă zi în aparență banală, care prin jocurile memoriei și ale imaginației, va deveni o veritabilă odisee în 24 de ore ale orașului Dublin.

De la un monolog interior la altul, relatând ziua de *16 iunie 1904*, James Joyce construiește o operă copleșitoare în care se arată un novator îndrăzneț.”

*

Acesta e romanul *Ulysse...* Am reprodus subiectul foarte pe scurt, așa cum este el formulat la începutul ediției franceze tipărită în populara *Livre de poche* și apărută la *Gallimard* în 1948. Traducere integrală de Auguste Morel, asistat de Stuart Gilbert, revizuită de Valery Larbaud și de către autor.

Larbaud, care exclama entuziast: „*Sont nébun după Joyce!*”, într-o declarație dată la *Nouvelle Revue Française...* Valery